

PROGRAMELE REVISTELOR ȘI ZIARELOR BUCOVINENE PÂNĂ ÎN ANUL 1940

Vasile Zvanciuc

Institutul de Istorie „George Bariț” din Cluj-Napoca

În secolul al XIX-lea, istoria noastră este dominată de două evenimente cruciale: Unirea Principatelor (1859) și cucerirea independenței de stat a României, evenimente care „au determinat o puternică efervescență politică și culturală în rândul românilor bucovineni, care s-a răsfrânt și asupra publicisticii”¹.

În 1820 apare „Chrestematicul romanescu”, iar în 1848 „Bucovina”, gazetă românească pentru politică, religie și literatură, condusă de Gheorghe Hurmuzachi până la 7 octombrie 1849 și Alexandru Hurmuzachi. Programul gazetei este publicat în 14 octombrie 1848. „Foaia noastră, se spune în program, va fi doar defensorul intereselor naționale, intelectuale și materiale ale Bucovinei, reprezentantul dorințelor și nevoilor ei, organul bucuriilor și suferințelor ei... Nu vom lipsi asemenea a ne ocupa de soarta fraților noștri români – în număr de trei milioane din Ungaria și Transilvania – și așa vom aduna știri regulate despre lucrările lor, ca prin aceasta să le dovedim frățiasca împărtășire la care prin aceeași naționalitate suntem îndatorați”. Conștiința unității de neam era, deci, adânc înrădăcinată și la românii bucovineni.

În 1850 apare la Cernăuți „Foaia legilor guvernului țării”. În 1861 apare, în aceeași localitate, „Foaia legilor imperiului”. Între 1863 și 1869 apar „Ordinăciunile cesare-regeștilor... pentru ducatul Bucovinei”.

În 1865 apare la Cernăuți „Foaia societății pentru literatura și cultura română din Bucovina”. Revista apare între 1 martie 1865 și decembrie 1869. În programul publicat în nr. 1 din 1 martie 1865 se spune că acesta e „chemată a servi Societății în Bucovina de organ de expresiune a lucrărilor, sentimentelor și a cugetărilor ei. Menirea foai este dar de a lucra la reînvierea noastră spirituală, a întruni inteligențele din țară și de peste marginile ei, spre a înlesni spre osebitele căi ale literaturii, împlinirea scopului Societății: a deștepta simțirile amorțite, a vorbi față de nivelul amenințătoriu a idioamelor străine din Austria, iubiților compatrioți, în dulcea noastră limbă română, despre ceea ce poate lumina spiritul și însufleți inima în cercul țărnut al unei foi literare. Foaia noastră se va ocupa ... mai înainte de

¹ Ioan Cocuz, *Contribuții la istoria presei românești din Bucovina (1820–1918)*, „Anuarul muzeului județean Suceava”, V, 1978, p. 325–326.

toate cu literatura națională și osebitele ramuri, contribuind prin lucrări originale și alese la înăvuierea ei. Ea va urmări cu cumpătate mișcarea intelectuală la toți conaționali noștri și dezvoltarea literaturii române pretutindeni și va încunoștința pe criteriile ei despre toate produsele literare ieșite la lumină oriunde în limba patriei, supunându-le la o critică nepărtinitoare și folositoare. Ea va tracta despre științe întrucât aceste vor putea contribui la împlinirea scopului Societății. Ea nu va trece cu vederea nici întrebările în legătură cu tendința literară a Societății”².

Revista bisericească „Foaea ordinăciunilor” apare între 1868 și 1877. La 12 ianuarie 1870 apare „Foaea legilor și ordinăciunilor pentru Ducatul Bucovinei”, iar în 1878 apare „Amicul poporului”, organ și proprietate a societății pentru cunoștințe folositoare între poporul de la țară în Bucovina. Foaia apare la Cernăuți între 12 iulie 1878 și martie în 1896. La Viena apare, la inițiativa lui Ciprian Porumbescu (între 1878 și 1879) revista „Piperușa”.

„Aurora română”, organ beletristic-literar al „Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina”, apare între 1 august 1881 și 15 decembrie 1882 și ianuarie–august 1884. „Aurora română” avea ca redactor responsabil și editor pe Ion I. Bărbulescu. Din ianuarie 1884 devine revistă științifică literară. Ion Bumbac (1843–1902) a fost profesor și apoi director la liceul din Cernăuți. În coloanele revistei sunt combătute teoriile neștiințifice despre spațiul în care s-a format și dezvoltat poporul român. Se aduc în acest sens argumente de ordin lingvistic.

De la 1 iulie 1882 până în 1946 apare, la Cernăuți, „Candela”, jurnalul bisericeanu-literariu. „Steluța” era o foaie pentru poporul român de la țară. A apărut lunar la Cecavia aproape un an între 9/12 septembrie 1883 și august 1884.

Intelectualii din rândurile burgheziei și țărănimii se ridică împotriva boierilor români adepți ai doctrinei „bucoviniste”. În 1885 acești tineri pun bazele societății politice „Concordia”, care avea scopul „de a deștepta pentru o viață politică națională, de a instrui poporul despre drepturile și îndatoririle lui patriotice și politice”. Ei își propun „unirea tuturor românilor sub un drapel unitar național”³. Această societate a constituit nucleul viitorului Partid Național Român din Bucovina.

În *Cătră publicul român*, articolul program al revistei, se spune: „Trebuiețta unei gazete românești în Bucovina este adânc simțită și s-a manifestat din mai multe părți. La această trebuiețta voim să se răspundă prin publicarea «Revistei politice». Intențtiunea noastră este să înființtam un organ, care să apere pozițtia românilor în viața publică din Bucovina și să ție viu sentimentul lor de solidaritate. «Revista politică» va fi prin urmare organul comun al totalității românilor bucovineni. Ea va motiva, lămuri și apăra trebuiețtele și drepturile poporațtiunei românești din țară și va combate fără rezervă orice măsură, vie ea din orișice parte care ar jigni interesele poporului român. Ne identificăm cu poporul român bucovinean, voim să fim glasul lui, care prin urmare sprijinul tuturor românilor din țară”⁴.

² *Ibidem*, p. 327–328.

³ C. Loghin, *Istoria literaturii române din Bucovina*, Cernăuți, 1926, p. 155.

⁴ *Cătră publicul român*, „Revista politică”, Suceava, Anul I, 15 mai 1886, nr. 1, p. 1.

În primele pagini ale primului număr se spune că „mai este și sperarea, că revista noastră va îndemna la o activitate mai mare politică și va pune temelia la o foaie mai mare și mai bine garantată decât o putem face în noiembrie. Vom fi însă drepti în aprecierile noastre, drepti și cât se poate de moderați. Vom susține cu tot zelul drepturile noastre de popor băștinaș al țării și vom combate fără rezervă orice încercare care ar tinde să jignească aceste drepturi”⁵. Un punct esențial al progresului este *dezvoltarea conștiinței politice a românilor bucovineni*. „Vom căuta să luminăm poporul asupra drepturilor și datorințelor lui în privința națională și vom lucra pentru înaintarea lui în cultură și pentru îndreptarea stării lui economice”⁶.

Din tot ce se publică în primul an de apariție se impune studiul nesemnat, probabil scris de redactorul responsabil și editor Matei Lupu, *Conștiința națională și însemnătatea ei pentru viața unui popor*.

Autorul consideră că ivirea conștiinței naționale e condiționată de o mulțime de factori. Ea presupune ca existent conceptul de *națiune*, „adică popor omogen ai cărui membrii au aceeași origine, aceeași limbă, aceeași patrie și împreună prin aceste legături se simțise ca un organism propriu și diferit de alte organisme”⁷.

Deci, condițiile esențiale pentru ivirea conștiinței naționale sunt: una și aceeași origine, limbă și patrie. „Acești tri factori sunt pe cât de necesari pe atât de însemnați și conștiința națională nu este alta nemică, decât conștiința despre una și aceeași origine, limbă și patrie. Acolo unde lipsește numai una din aceste condiții, nu poate fi vorba despre națiune și cu atât mai puțin despre conștiința națională”⁸. „Dacă aceste tri condiții sunt realizate și lipsește conștiința poporului despre existența lor, lipsește conștiința națională” și poporul nu este națiune, ci numai popor, o turmă de animale”⁹. Starea popoarelor „neconștiente de individualitatea lor națională și-a aflat expresiunea ei în guvernarea despotică întâmplată de partea maselor prin frică sau resignare indolentă”¹⁰.

Istoria nu se înfățișează înaintea omenirii cu lucruri pripite. Dacă facem o privire generală asupra popoarelor mai însemnate, scrie autorul, vedem că, chiar sub condițiunile cele mai favorabile, conștiința națională s-a ivit abia după mai multe secole. Autorul intuiește aici o *legitate*, un *ritm istoric*.

Ucigașii ideii naționale, continuă autorul, îi descoperim „în egoism neînfrânat, în exclusivitate ignorat, în spirit preocupat de idei religioase și în raison de stat ce se reduce adese la apărarea intereselor particulare egală cu un egoism îndreptățit”¹¹. Are în vedere aici unele realități bucovinene, pături și clase sociale, funcționăria română aservită imperiului, căreia îi era străină conștiința națională.

⁵ *Ibidem*, p. 2.

⁶ *Ibidem*, p. 3.

⁷ *Conștiința națională și însemnătatea ei pentru viața unui popor*, „Revista politică”, Anul I, 15 iulie 1886, p. 16.

⁸ *Ibidem*, p. 16.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

Patria sau teritoriul național „este piatra cea de temelie a conștiinței naționale. Patria sau teritoriul național este adică baza materială, care reprezintă concretizarea și incorporarea conceptelor de una și aceeași origine și limbă”¹².

Un popor cu aceeași origine și cu același grai, scrie autorul, împrăștiat în mai multe țări străine, nu poate deveni o națiune cu o viață națională. Un asemenea popor nu poate iubi țara, pentru că nu e a lui, nu o va apăra pentru că nu o iubește. „Patria este pentru fiecare popor așadar ederul cel mai scump, pe care îl apără cu trup și suflet; de patrie este legat omul printr-o mulțime de amintiri plăcute și neuitate, aducându-și aminte, că acele îi sunt părinții și rudele, că acele este leagănul, în care a crescut, că acele sunt locurile, unde și-a petrecut zilele cele mai fericite”¹³.

Sentimentul puternic de iubire de patrie este izvorul nesecat și cel dintâi care pornește și dezvoltă conștiința națională. Pentru ca un popor să pășească mai departe pe calea dezvoltării naționale, trebuie să pășească pe calea centralizării. „Pe cât însă de însemnată și dorită este centralizarea teritorială, pe atâta de grea, de multe ori imposibilă este realizarea ei”¹⁴. Poporul care a ajuns la o unitate și centralizare teritorială, a făcut cel mai însemnat pas pe calea deșteptării conștiinței naționale „creându-și condiția *sine qua non* a unei vieți naționale, pentru că lipsind acest fundament solid, nu s-ar putea zidi nimic mai departe”¹⁵. Edificiul deșteptării naționale, această bază odată creată, duce la conștiința unității limbii și originii, la conștiința națională, „prima condiție de viață și chiar însăși expresiunea vieții unui popor”¹⁶.

În 1891 apare la Cernăuți „Gazeta Bucovinei”. Conducerea societății politice „Concordia” hotărăște transformarea „Revistei politice” în „Gazeta Bucovinei”, care va continua lupta politică. La 7 martie 1892 are loc o mare adunare națională la Cernăuți în care se proclamă solidaritatea tuturor românilor din Bucovina în afaceri politice, naționale, bisericesti și organizarea lor într-un partid compact, reprezentat prin societatea politică „Concordia” – momentul de naștere al Partidului Național Român din Bucovina, al cărui organ de presă era „Gazeta Bucovinei”. Se constituie un comitet electoral compus din deputații români din dieta Bucovinei și din Consiliul Imperial, din tineri intelectuali cu sarcina de a conduce activitatea politică în timpul campaniilor electorale, să desemneze candidații din partea românilor. În 4/11 aprilie 1892 românii obțin un mare succes în alegeri. În 1894 ziarul „Gazeta Bucovinei” duce o campanie de sprijin a memorandumelor.

Presa bucovineană din acești ani este puternic angajată în lupta politică și își extinde propaganda și la sate. „Foaia sateanului” (Cernăuți, 5/12 mai–20 decembrie 1891), este suplimentul „Gazetei Bucovinei”. În 1892 apare „Tinerimea română” (Cernăuți, ianuarie 1892), într-un singur număr litografiat. Studenții români de la Universitatea din Cernăuți, Ștefan Bodnărescu, C. Berariu, G. Toma scot revista „Încercări literare” (Cernăuți 1/13 februarie–1/3 iulie 1892).

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*, p. 6 și 13.

¹⁵ *Ibidem*, p. 13.

¹⁶ *Ibidem*, p. 14.

Gazeta pentru popor „Deșteptarea” (Cernăuți 1/13 ianuarie 1893–7/20 noiembrie 1904) devine din 1900 organul de presă al Partidului Poporal Național. Ziarul „Patria” (Cernăuți 2/14 iulie 1897–21 aprilie/4 mai 1900), organ al Partidului Național Român Radical, a fost condus de fostul director al „Tribunei”, Valeriu Braniște.

„Țăranul” (Cernăuți, ianuarie 1897–31 decembrie 1903 era supliment la „Foaia economică bucovineană”. „Sentinela” (Cernăuți 30 august/11 septembrie–6/18 decembrie 1898), era organul de presă al vechilor politicieni, care își pierduseră pozițiile de conducere.

„Timpul”, ziar național român (Cernăuți, 1 iulie 1900–4 ianuarie 1901), cerea în *Programul nostru* nu favoruri naționale, ci „dreptate și stăruim a ne mișca pe acest teren”. Ziarul lupta pentru refacerea învățământului românesc, creșterea numărului de școli în limba română, învățământ legat de trebuințele concrete și înlăturarea analfabetismului.

În darea de samă în fața cititorilor, ziarul „Patria” din 1/13 ianuarie 1899 arăta că cei grupați în jurul său au căutat, în primul rând, să trezească și să dezvolte conștiința națională „în păturile largi ale poporului, au căutat să contribuie la întărirea lui culturală și economică și au lucrat din răspuțeri să încheie toate forțele capabile ale națiunii într-un organism politic, plin de forță și dăruire de luptă pentru apărarea și ridicarea neamului. Fiind legat de caracterul istoric al acestui pământ, pătrunși de iubire nemărginită de neam și moșie am lucrat, ca românul, să se realizeze în țară, ca element băștinaș, ca element de cultură și progres, ca element de libertate și liberalitate”¹⁷.

În 1902 apare „Deșteptarea poporului” (Cernăuți 1/4 ianuarie 1902–28 martie/14 aprilie 1904) și „Privitorul” (Viena–Brun, 1 mai 1902, Brun, 15 mai–15 decembrie 1902 și Cernăuți, 1 ianuarie–15 decembrie 1900, până la 1 octombrie 1902); redactor responsabil a fost Aurel Onciul. „Voința poporului” (Cernăuți, 1 octombrie 1902–11 octombrie 1908) este organul de presă al grupării politice condusă de Aurel Onciul și Florea Lupu (Partidul Țărănesc Democrat).

În 1904 apar: „Agricultorul” (Cernăuți, 1 aprilie 1904–1912 și 1914), având ca redactor responsabil pe Tudor cavaler de Flondor, „Junimea literară” – revistă literar-științifică (Cernăuți, apoi Suceava și iarăși Cernăuți, ianuarie 1904–august 1914). Redactor responsabil în această perioadă era Iancu I. Nistor. Programul revistei era „deșteptarea în poporul român a gustului pentru lucrări literare românești de valoare și ca să facem ca ideile întrupate în ele să pătrundă în toate păturile sociale românești ... această revistă aspiră să devie centrul stabil în jurul căreia să se grupeze toți literații din țară, care ar voi să contribuie la realizările măreței opere care ne-am propus-o”. Revista urmărea să ofere publicului „informări exacte despre starea cea mai nouă a cercetărilor științifice, mai ales literatura și istoria română”.

¹⁷ „Patria”, 1/13 ianuarie 1889, p. 1.

„Țăranul” (Cernăuți, 1904–1910) cuprinde sfaturi economice și culturale pentru țărani. În 1905 apare „Școala” (Cernăuți 4 octombrie), organ independent, revistă care vrea să servească tuturor instituțiilor culturale, „școalei și corpurilor didactice ca organ de expresiune a tuturor afacerilor și intereselor, a lucrărilor și stăruințelor acestora pe toate terenele vieții publice”.

„Lupta” (Cernăuți, mai 1906–12 iulie 1910) era organul Partidului Social Democrat din Bucovina. Ideologia gazetei era cea socialistă și urmărea dezvoltarea conștiinței de clasă a muncitorilor. Numărul ziarelor și revistelor bucovinene este mult mai mare. Date mai amănunțite se pot afla din studiul lui Ion Cocuz¹⁸.

La 30 august 1896 s-a ținut Congresul de constituire al Partidului Social Democrat din Bucovina, iar în anul următor apare la Cernăuți primul ziar socialist din Bucovina, „Volksprese”. Organizațiile socialiste erau clădite pe principiul partidelor naționale. În Bucovina exista un partid social-democrat german, altul evreiesc și unul polonez, unite în organizația regională socialistă internațională din Bucovina, condusă de un comitet executiv central care dădea orientarea teoretică și tactică întregii mișcări.

Sindicatul erau organizate la început pe bresle, apoi pe ramuri industriale, fiind conduse și îndrumate de comisia generală a sindicatelor din Bucovina. Ele aveau secțiuni pe naționalități care se ocupau de educarea și cultivarea muncitorilor în limba și literatura lor, având la dispoziție cluburi și biblioteci.

În 1906 apare ziarul „Lupta”, organ al Partidului Social-Democrat din Bucovina. Socialiștii s-au ridicat împotriva asuprii naționale și au luptat pentru unitatea culturală a tuturor românilor. Partidul a întreprins acțiune împotriva măsurii guvernului imperial (mai 1909) de a opri pe Nicolae Iorga să facă o excursie de studii în Bucovina.

Organizația socialistă din Bucovina are ramura cea mai tânără a Partidului Social-Democrat din Austria „izvorâtă din izvorul limpede al socialismului marxist german din Austria apuseană”¹⁹.

Socialismul a fost transplantat în Bucovina de către muncitorii germani veniți din apusul imperiului și de intelectualii bucovineni care au făcut studiile la Viena. Baza socială a socialiștilor bucovineni erau tipografi, muncitorii constructori germani din suburbiile Cernăuțului, de unde a pornit propaganda sindicală și socialistă între muncitorii autohtoni. „Românii și rutenii proletarizați din suburbiile Cernăuțului au deprins și ei cu timpul meseria zidarilor și dulgherilor și pe cât creștea proletarizarea sporea și numărul muncitorilor români și ruteni, intrați în sindicatele de breslă”²⁰. Cu timpul, numărul muncitorilor români și ruteni a crescut față de cei germani. Autorul are cuvinte de laudă pentru naționaliștii români din

¹⁸ Ioan Cocuz, *op. cit.*

¹⁹ George Grigorovici, *Socialismul în Bucovina*, „Viitorul social”, Iași, Anul I, 1907, p. 77.

²⁰ *Ibidem*, p. 78.

Transilvania, care, spre deosebire de cei din Bucovina, cei din jurul „Tribunei” și „Luptei”, demult nu mai văd în socialism nici un pericol, ci scăpare a națiunii române, și declară franc și liber că socialismul emancipează popoarele social și național”²¹.

Lipsa de propagandiști intelectuali în Bucovina nu e rușinea clasei proletare, „ci numai a păturii intelectuale a națiunii. Proletariatul va pricepe să-și ajute însuși, cum și-a ajutat și până acuma și va dezvolta cu încetul din propriul său mediu, elementele necesare de propagandă și cultură. Ca aderenți ai principiului materialist în istorie, noi nici nu putem pune vina pe persoane”²².

„Junimea literară”, revistă literară și științifică, apare la Cernăuți și apoi la Suceava și iarăși la Cernăuți (ianuarie 1904–august 1914) are ca redactor responsabil pe Iancu I. Nistor. Revista urmărea să trezească „în poporul român gustul pentru lucrări literare românești de valoare și ca să facem ca ideile întrupate în ele să pătrundă în toate păturile sociale românești... Această revistă aspiră să devie centrul stabil în jurul căreia să se grupeze toți literații din țară, care ar vrea să contribuie la realizarea măreței opere care ne-am propus-o”. Redactorii ei urmăreau sistematic să dea publicului „informări exacte despre starea cea mai nouă a cercetătorilor științifice mai ales din literatura și istoria română”²³. Vasile Tofan revenea, un an mai târziu, asupra scopului acestei reviste și se întreba: „Activitatea noastră în viitor? Programul nostru? Sunt greu de fixat și ar fi lucru nefolositor! Că cu o încredere mai mare vom păși spre scopul ales, că vom căuta din răspuțeri să schimbăm starea în care ne aflăm într-o mișcare plină de avânt și entuziasm nobil, că vom căuta ca rând pe rând să ne apropiem de diferitele probleme culturale, care așteaptă o rezolvare grabnică, și că totdeauna vom propovădui dragostea pentru ce-i scump și drag neamului nostru câtă vreme ne vom bucura de lumina soarelui”²⁴.

Nu trebuie neglijată foaia literară-beletristică „Tinerimea Română”, apărută la Cernăuți, în 1892, editată de studentul Petru Ionescu, având ca redactor responsabil pe studentul Bodnărescu. În articolul de fond al primului număr se arată că „astăzi vedem toate popoarele concentrate sub stindardul național, fiecare individ mai cult vorbește cu drag limba sa maternă și lucrează din răspuțeri pe de o parte pentru câștigarea drepturilor naționale, iar pe de altă parte pentru dezvoltarea limbei și îmbogățirea limbei naționale, cari toți au ajuns la cunoștința adevărului, că limba maternă este caracteristica eternă a individualității unui popor, este luceafărul luminos întipărit în fruntea națiunilor”²⁵. Foaia se adresează în mod special tinerimii române universitare, având ca scop informarea cititorilor despre

²¹ *Ibidem*, p. 81.

²² *Ibidem*.

²³ „Junimea literară”, Cernăuți, Ianuarie 1904, p. 2.

²⁴ „Junimea literară”, Cernăuți, Anul II, 1905, nr. 22, p. 18.

²⁵ „Tinerimea română” – Foaie literară beletristică, apare de două ori pe lună, Cernăuți, Anul I, 1892, nr. 1.

cursul literaturii române, atât cele științifice cât și cele poetice. În paginile ei este publicat articolul „Revoluția de la 1821” și o serie de reflexiuni și cântece populare din Bucovina.

„Școala”, organ independent, apare la Cernăuți în 1905, vrea să servească tuturor instituțiilor culturale, „Școalei și corpurilor didactice ca organ de expresiune a tuturor afacerilor și intereselor, a lucrărilor și străduințelor acesteia pe toate terenele vieții publice”. În *Către cetitorii noștri* se arată importanța asociațiilor și a presei în cultura modernă și a luptei popoarelor pentru existență. Românii bucovineni, se spune în continuare, s-au servit puțin „de aceste arme puternice în luptele noastre național-culturale și economic-politice, purtate cu multe greutate pentru dobândirea drepturilor și înaintarea intereselor noastre comune”²⁶. Școala națională este un teren neglijat, „numai școala și tinerimea română încă nu este complet organizată pe bază națională, ci se zbugiumă de decenii prin tabere străine”²⁷.

„Reuniunea pedagogică română”, transformată apoi în „Reuniunea școlară română din Bucovina”, avea ca scop „prosperarea instituțiilor naționale de educație și instrucție și în genere pentru luminarea poporului român din Bucovina”. Școala este „întâia manifestare de consolidare național-culturală a învățămîntului nostru și a tuturor corpurilor didactice din țară. Îmbrățișarea ei sperăm că ne va aduce roade multe și binecuvântate”²⁸.

În 1905 mai apare, tot la Cernăuți, foaia clericală independentă „Viitorul”. Anul 1906 este marcat de „Gazeta Bucovinei” (Cernăuți, 2/15 aprilie–1/14 octombrie), „Lupta”, organul Partidului Social-Democrat din Bucovina (mai 1906–12 iunie 1900), care urmărește dezvoltarea conștiinței de clasă a muncitorilor. Ziarul ține legătura cu mișcarea muncitorească din România. La Cernăuți mai apare și „Apărarea națională”, organ național independent (17 octombrie 1907–29 septembrie 1908). În 1907 apar „Dreptatea” – gazetă politică populară (Gura Humorului, 14 aprilie 1907), „Școala” – organul „Reuniunii școlare române din Bucovina” (mai 1907–aprilie 1908), „Cinstea munteanului” (Câmpulung Moldovenesc, 1907), „Deșteptarea” – gazetă pentru popor (Cernăuți 1907–29 septembrie 1908), ziar editat de „o mână de tineri din societatea «Junimea» care a hotărât să scoată o gazetă pe înțelesul tuturor”, pentru a aduce „lumină celor din întunericul satelor”.

În 1908 apare ziarul politic popular creștin „Apărarea neamului” (Cernăuți, 2 mai 1908–?), „Buciumul” (Câmpulung Moldovenesc, 1 februarie 1908–1 august 1908), „Românul”, organ național creștin social al românilor bucovineni (Cernăuți, 16 octombrie 1908–4 februarie 1909). Este organul Partidului Creștin Social

²⁶ *Către cetitorii noștri*, „Școala” – Organ independent, Cernăuți, Anul I, 4 octombrie 1905, nr. 1, p. 2.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*, p. 3.

Român, care îi avea în frunte pe Aurel Onciul și Florea Lupu. De la 4 februarie 1909 apare în locul său „Patria”, organul Partidului Național Român. Ziarul apare până la 27 noiembrie 1900. Menționăm apoi „Foaia Societății Liga românilor”, organ pentru interesele societăților naționale (Suceava 6/19 decembrie 1908–25 februarie 1910).

În 1909 apar „Revista economică a Bucovinei” (Cernăuți, 1 februarie 1909–?), „Gazeta țaranului” (Cernăuți, 7 martie 1909–10 octombrie 1909), „Albina” (Cernăuți, 20 martie 1909–?) și „Foaia poporului”, organul românilor din Bucovina (Cernăuți, 20 decembrie 1909–10 octombrie 1909). În 1910 apar „Revista politică” (Suceava, 16 octombrie 1910–25 aprilie 1911), „Gazeta mazililor și răzeșilor bucovineni” (Cernăuți, 18 noiembrie 1910–20 iulie 1914) și „Buciumul” de la Câmpulung Moldovenesc (27 noiembrie–4 decembrie 1910) – care urmărea apropierea între grupările și partidele politice ale românilor bucovineni. În 1911 apar „Școala” (11 ianuarie 1871–august 1914), „Glasul poporului” – organ independent (Cernăuți, 20 mai 1911–?) și „Uniunea națională” (Cernăuți, 3 iulie 1911–?) – care avea ca obiectiv lupta împotriva corupției, calomniei și patimei beției și întărirea economică a poporului român”. „Steagul nostru este: cinstea și unirea națională”²⁹. Anul 1912 ne aduce „Viața nouă”, organ politic poporal național (Cernăuți, 6 ianuarie 1912–septembrie 1914) organ țărănesc român (Cernăuți, 6 ianuarie 1912–30 octombrie 1912) și „Foaia Institutului biblic românesc” (Suceava, 1 noiembrie 1912–6 aprilie 1914), din care au apărut numai trei numere. „Tribuna învățătorilor” (Câmpulung, 15 mai–18 iunie 1914), „Gazeta română”, foaie politică națională (Gura Humorului, 1 ianuarie 1914), apar odată cu prima conflagrație mondială, iar „Revista Bucovinei”, culturală-politică-economică-literară (București 1 aprilie–1 august 1916) a fost editată de refugiații bucovineni și a îndeplinit un important rol politic în acea perioadă. În anul 1918 apare „Viața Nouă”, organ național apărut la Suceava, „Glasul Bucovinei” (Cernăuți, 22 octombrie 1918) și „Monitorul Bucovinei” (Cernăuți, 14 noiembrie 1918–31 decembrie 1919).

„Gazeta poporului” este o apariție suceveană (29 decembrie 1918–19 septembrie 1921). „Vremea nouă”, organ al Partidului Social-Democrat, apare în 1919. În articolul *Gazeta noastră*, semnat de Romulus Dan, se spune că vremurilor noi, care s-au născut după război în toate țările civilizate, li s-au pus la noi stavilă. „Clasa capitalistă de toate neamurile compusă din ciocoi vechi și noi, știe cu ce fel de meșteșuguri să oprească mersul timpurilor. Ea nu vrea să înțeleagă, în ruptul capului, că timpurile s-au schimbat, că trăim în Europa și că mascarada cu haina democrată e cunoscută ca atare numai în străinătate, dar, ce e mai însemnat și mai îmbucurător, că pături largi ale poporului muncitor de la sate și orașe a început a pricepe restul unei adevărate democrații”³⁰. În multe articole din acest ziar este combătută corupția.

²⁹ *Lupta noastră*, „Uniunea națională” – Organ independent, Cernăuți, nr. 2, 6 iunie 1911, p. 1.

³⁰ Romulus Dan, *Gazeta noastră*, „Vremea nouă” – Organ al Partidului Social-Democrat, Cernăuți, nr. 1, 18 aprilie 1926, p. 1.

În 1919 mai apar „Păstorul” – organ pentru interesele bisericești (Cernăuți, 3/16 februarie 1919–12 octombrie 1919), „Gazeta țaranului” – organul Partidului Democrat- Național din Bucovina (Cernăuți, 18 ianuarie 1919–3 mai 1919), „Bucovina” – ziarul românilor Bucovineni (Cernăuți, 18 martie 1919–7 ianuarie 1921), „Tribuna” – organul învățătorimii române din Bucovina (Cernăuți, 1 iulie 1919–22 noiembrie 1919), „Unirea” – revistă săptămânală pentru consolidarea politică și culturală a tuturor românilor bucovineni (Cernăuți, 16 noiembrie 1919–14 decembrie 1919) și „Cugetări” (Cernăuți, 18 noiembrie 1919–1 martie 1920), care avea ca editor și redactor responsabil pe Traian Brăileanu.

Partidul Poporului sub președinția generalului Al. Averescu scoate ziarul „Dreptatea” (Cernăuți, 12 mai 1920–9 septembrie 1928). Apare apoi „Democratul” (Cernăuți, 21 iunie 1920–23 mai 1921), „Agricultorul” (Cernăuți, 15 martie 1920–15 martie 1923) și „Curierul” – care se ocupă de industrie și comerț (1 mai 1920–20/25 mai 1921).

Revista „Școala” (1921), care „a tras o brazdă însemnată în ogrorul culturii naționale”, condusă de George Tofan, „a ținut trează credința și idealul nostru național, a cărui realizare era așa de aproape”³¹. Programul revistei arată necesitatea unirii forțelor de care dispuneau cadrele din învățământ pentru a strivi „neapăsarea și dezinteresarea generală pentru problemele din învățământul primar”. Redactorii se angajau în lupta pentru revendicarea drepturilor de ordin material și ideal. „În sensul acesta ne vom ocupa cu diferitele probleme învățătoricești, școlare și culturale și vom da o deosebită atențiune organizării noastre, spre a ridica și întări situația socială și cetățenească a învățătorilor”. Un alt obiectiv era „educarea spiritului sănătos de solidaritate, care i-a călăuzit pe antecesorii noștri ... Pornind această mișcare în hotarele Bucovinei, nu ne gândim deloc să ne separăm de colegii din celelalte părți ale României. Din contră dorim și sperăm să intrăm într-o legătură strânsă cu toate organizațiile învățătoricești. Posibilitatea aceasta ne face să ne simțim chiar de la început mai tari, decât dacă ne-am simți izolați. Îndeosebi sperăm, că mișcarea noastră va avea răsunet în județele învecinate cu Bucovina, atât în Basarabia și Ardeal, cât și în regatul vechiu”³².

Inginerul agronom Constantin I. Ciulei semnează programul „Călăuzei agricultorilor și viticulturilor moldoveni”. Revista apare la Cernăuți în perioada de aplicare a reformei agrare în Basarabia și Bucovina. Revista se vrea „ogorul inițiativei particulare și va lupta pentru deșteptarea și manifestarea acesteia în cele mai variate tărâmurii ale tehnicii agricole și viticole”. Se publică rapoarte asupra progresului ce se înfăptuiește în diferite regiuni ale țării și peste hotare în cultura plantelor agricole, creșterea vitelor, industriile agricole, cultura viei, pomilor

³¹ *Reparațiia revistei noastre*, „Școala”, Cernăuți, Anul VI, nr. 1, 1 aprilie 1921, p. 1.

fructiferi și a legumelor și „va desprinde din acele constatări potrivite învățături și îndemnuri potrivite cu împrejurările agricole ale Moldovei, Basarabiei și Bucovinei”. Revista informa asupra prețurilor cerealelor, vitelor etc.

În același an mai apare „Deșteptarea”, gazetă pentru popor (Cernăuți, 1 februarie 1921–noiembrie–decembrie 1922).

„Adevăruri”, revistă politică independentă, scoasă de Zaharia Voronca (Cernăuți, noiembrie 1922–octombrie 1933), prezintă fenomenele sociale bucovinene într-un mod deosebit de critic. „Țara românească, se scrie în *Cuvânt înainte*, se află la unire încoace într-un așa stadiu de vecinice răscoliri interne, de decadență morală, atât în domeniul public cât și social, de dezastruoasă fluctuație financiară și economică, de incapacitate administrativă, de brigandaje politice, de corupție înspăimântătoare, încât haosul și debandada care a pătruns în toate ramurile vieții noastre de stat amenință să distrugă structura actuală a noului regat român”. Situația este definită ca dezastruoasă, iar grupul de oameni „cari ca spectatori imparțiali ai vieții noastre politice și-au impus până acum o rezervă absolută, pătrunși fiind de adevăratele sentimente naționaliste și patriotice, au hotărât editarea acestei reviste politice, care va cuprinde pe lângă un program politic bine studiat, pe lângă chestiuni de actualitate, *procesul și demascarea tuturor briganzilor și nulităților politice cocoțate la cârmă și în fruntea instituțiilor publice*”³³.

Într-un articol intitulat *Mișcarea fascistă* se spune că această mișcare „prinde rădăcini în toată România Mare, comune întregi depunând jurământul de credință și în scurt timp drapelul fasciei române va ieși biruitor”³⁴.

În același an mai apare „Agriculorul”, foaie pentru săteni editată de directorul general pentru agricultură și domenii din Cernăuți. F. Doboș, în *Cu îndemn și mintea trează*, cere înfăptuirea grabnică a reformei agrare. Ziarul abundă în articole care conțin sfaturi practice pentru țărani.

„Poporul” este organul Partidului Naționalist-Democrat de sub conducerea lui Nicolae Iorga. Redactor responsabil era Traian Brăileanu (Cernăuți, 21 mai 1923?–6 iulie 1923), 21 septembrie 1924–22 martie 1925, 24 octombrie 1926–24 aprilie 1927.

„Voința” era organul politic al învățătorimii din Bucovina (Gura Humorului, 6 oct 1922–26 august 1923?).

În 1923 apar „Speranțe”, revistă de fapte și îndrumări școlare scrise de elevi (Cernăuți, 15 noiembrie 1923–1924) și „Curierul comercial și industrial”, revistă economică pentru orientarea consumatorului român asupra pieții polone (Cernăuți, 1 noiembrie 1923–1 februarie 1924).

³² *Ibidem*, p. 2.

³³ *Ibidem*.

³⁴ Zăvor, *Mișcarea fascistă*, „Adevăruri” – Revistă politică independentă, Cernăuți, nr. 7 și 8, p. 2.

„Fulgerul” – revistă independentă (Cernăuți, 19 ianuarie 1924–31 martie 1924), „Gazeta Bucovinei” – organul Partidului Național Român (Cernăuți, 7 decembrie 1923–22 martie 1925?), „Arcașul” – gazetă culturală ilustrată (Vatra Dornei 13 aprilie 1924–21 martie 1925), văd lumina tiparului în același an cu „Codrul Cosminului” – buletinul Institutului de Istorie și Limbă, care înmănunchia în fiecare an studiile și cercetările efectuate de cadrele universitare cernăuțene. Deviza Institutului de Istorie și Limbă era „muncă și lumină”. În prefața primului volum se spunea: „Universitățile românești însă mai au și o datorie specială, de a cultiva îndeosebi studiile privitoare la istoria și limba națională, specialități care la alte universități decât cele românești nu se cultivă deloc sau într-o măsură cu totul redusă. Cultivarea științifică a acestor discipline în toate ramificațiile lor trebuie să formeze titlul de glorie al științei românești, urmând ca rezultatele acestor cercetări să treacă ca bun comun în domeniul științei universale”³⁵. Studiul limbii, scrie autorul profeției, se impune mai ales în provinciile dezrobite.

În 1925 apar „Sentinela română” – gazetă ilustrată bilunară pentru luminarea poporului (Vatra Dornei, 19 aprilie 1925–29 martie 1925), „Gazeta poporului” – organ al Partidului Național (Cernăuți, 29 martie 1925–12 iunie 1927). În 1927, redactor responsabil era Traian Brăileanu. În Câmpulung apare „Sfatul nostru”, gazetă săptămânală pentru popor (27 decembrie 1925–28 februarie 1926). O realizare deosebită a bucovinenilor este revista „Făt-Frumos” – revistă de literatură și folclor, care apare în ianuarie 1926 și durează până în decembrie 1944. Revista apare la Suceava, dar în ianuarie 1934 redacția și administrația se mută la Cernăuți. Din iulie 1940 o găsim la București. În septembrie 1941 revine la Cernăuți, iar din martie 1944 o găsim la Râmnicu-Vâlcea.

În 1927 apar „Bucovina” – revistă lunară de drept, sociologie și criminologie, „Îndreptarea” – ca organ al Partidului Poporului din Bucovina (Cernăuți 25 decembrie 1927–24 decembrie 1928), „Luceafărul Carpaților” – gazetă ilustrată pentru împrietenire sufletească curată, trainică și puternică a românilor de pretutindeni (Rădăuți, 19 august 1927), „Voința țărănimii” – organul Partidului Țărănesc, organizația Bucovinei și a Hotinului (Cernăuți, 13 martie 1927–24 aprilie 1927?), „Spectatorul” – revistă culturală pentru propagandă artistică și literară (Cernăuți, 28 octombrie 1927–21 aprilie 1928) și „Progresul” – revistă economică, socială și statistică (Cernăuți, martie 1927–martie-aprilie 1928). În *Cuvântul înainte* al „Spectatorului”, de fapt programul revistei, se spune: „Liberi de orice angajament, n-avem de satisfăcut ambițiuni sau de apărut vreun curent de idei. Ne impune doar un singur angajament, pe care-l putem mărturisi anume: ne vom strădui să croim o cale mai netedă culturii românești, care pătrunde atât de greu în

³⁵ *Codrul Cosminului*, „Buletinul Institutului de Istorie și Limbă”, Cernăuți, Anul I, 1925, Institutul de Arte Grafice și Editură Glasul Bucovinei, p. XIII.

aceste părți încă înstrăinate ale României”. Revista urmărește educarea publicului spectator. „De aceea vom sprijini orice manifestație culturală și literară. Vom îmbrățișa literatura sub orice aspect ar apărea. Vom deschide coloanele, pe cât ne va permite spațiul, tinerelor talente literare, îndeosebi în Bucovina, pentru a-și putea lua zborul înspre alte zări literare ale României”³⁶.

„Voința țărănimii” publică programul Partidului Țărănesc, condus de Nicolae Lupu, care prevedea înființarea unui institut de credit care să aibă ca scop trecerea în mâinile țărănimii a proprietăților mari ce sunt de vânzare, intensificarea producției agricole printr-un larg și generalizat învățământ agricol, refacerea și mărirea rețelelor feroviare și a navigației române, reducerea la strictul necesar a taxelor de export. „Pătura muncitorească de la orașe are nevoie ca factor productiv de toată atenția statului”. Se cerea în acest program unificarea legislației muncitorești pe tot teritoriul României Mari și generalizarea zilei de muncă la 8 ore. „Pentru înlesnirea vieții acestor două mari pături sociale, țărănimea și muncitorimea, Partidul Țărănesc va sprijini dezvoltarea cât mai largă și cu ajutorul temeinic al statului, a mișcării cooperatiste în vastele ei ramificații în producție și consumație, în viața rurală și orășenească”. Partidul cere refacerea morală și economică a țării, arătând că „datoria principală a generației de azi este, pe lângă întărirea materială și economică a țării, a statului, încheierea definitivă a unității sufletești a cetățenilor României Mari”³⁷.

Anul 1928 aduce publicații ca „Satârul” – revistă umoristică ilustrată (Cernăuți, 20 iunie 1928–4 ianuarie 1931), „Ecou și codru” – organ de publicitate al Societății inginerilor silvici din Administrația Fondului bisericesc (Cernăuți, iulie 1928–aprilie-septembrie 1930), „Dorința” – revistă literară pe înțelesul tuturor, al cărei scop este „de a contribui cât ne vor permite puterile și aptitudinile noastre la marea operă națională: cultura neamului omenesc, prin exprimarea ideilor noastre cât și prin darea la lumină a neprețuitelor perle care zac în sufletul poporului nedescoperite încă, poeziile și basmele populare”³⁸.

„Viața școlii” se vrea un adevărat ecou al învățătorimii din această regiune, care să păstreze o strictă neutralitate și să dea în vileag „multiplele ei neajunsuri și dureri. În organul nostru cu noul aspect, vom încerca să conturăm toate năzuințele de cari sunt frământate rândurile colegilor noștri”³⁹.

„Avântul țărănist”, organul tineretului național-țărănist din Bucovina, susține în articolul-program *Drumul nostru*, semnat de T. Cristureanu, „că azi floarea tineretului intelectual, apărătoare a ideilor noastre, iar curajul și perseverența cu

³⁶ *Cuvânt înainte*, „Spectatorul” – Revistă săptămânală pentru propagandă artistică și culturală, Cernăuți, Anul I, 1927, nr. 1, p. 1.

³⁷ Nicolae Lupu, *Chemare către cetățenii României*, „Voința țărănimii”, Anul I, nr. 1, 13 martie 1927, p. 1–2.

³⁸ *Cuvânt înainte*, „Dorința”, Cernăuți, Anul I, nr. 1, 1928, p. 1.

³⁹ *Alt drum*, „Voința școlii”, Cernăuți, Anul VI, nr. 1, 15 decembrie 1928, p. 1.

care ne urmăm lupta, ne vor asigura izbânda. Partidul Național-Țărănist e azi la cârma țării, spre a realiza programul său. Noi, tineretul suntem elementul combativ permanent, pentru menținerea intactă a ideologiei partidului, pentru creșterea și educarea tineretului înspre cinste, libertate și muncă și pentru continuarea luptei până la distrugerea contra acestor sisteme, indivizi și idei, care le considerăm ca dușmane țării și intereselor clasei țărănești. Nu tolerăm dictatura proletariatului, nu tolerăm dictatura capitalului! Comuniștii și liberalii ne sunt obiectivul comun de atac. Acesta ni-e drumul”⁴⁰.

Grupul de redactori al „Tribunei”, cotidian independent, care apare la Cernăuți în 1929, declară în program că nu vor face nici politică guvernamentală, nici opoziționistă. „Nu suntem nici cu liberalii, nici cu șoviniștii, nici cu național-țărăniștii, nici cu minoritarii, nici cu averescanii, nici cu cuziștii, nici cu socialiștii, nici cu comuniștii, ci suntem cu românii. Nu suntem cu nimeni și suntem cu toți. Voim să fim o ureche atentă la păsurile mulțimii românești, o veghe nedormită la căpătâiul intereselor românești, un bici de foc pentru mișei, un îndemn la muncă pentru cei buni, tribună, de unde să răsună neînfricat și nealterat glasul conștiinței românești din aceste părți”⁴¹.

În același an apar „Clopoțelul”, organ învățătoresc (Storojineț, 26 septembrie 1929–5 ianuarie 1930) și „Meseriașul”, organ pentru meseriașii și micii industriași din Bucovina (Cernăuți, ianuarie 1929–mai 1929, ianuarie 1934–octombrie 1934?).

În 1930 apare „Buletinul Mihai Eminescu”, „Vremea nouă”, organ al partidului național liberal de sub conducerea lui Gheorghe I. Brătianu (Cernăuți, 14 iulie 1930–1 noiembrie 1931, Suceava apoi Cernăuți) și „Munca intelectuală”, care are ca program încurajarea celor care fac primul pas în literatură. Redactorii își propun o strânsă colaborare cu elementul minoritar și să prezinte un bogat material informativ din domeniul beletristicii, științei și artei. În această revistă publică și Mircea Streinu.

„Țara fagilor”, revistă de literatură și folclor, apare în satul Soloneț și la Suceava, având ca director pe Constantin Milici și Eusebiu Camilar (Suceava, iunie 1931–mai 1932). Începând cu numărul 2 din 1932, Eusebiu Camilar nu mai figurează ca redactor. Țăranul Constantin Milici și-a vândut vitele pentru a-și procura banii necesari tipăririi revistei. „Vrem să scoatem la lumina zilei, pe lângă producții culte și acele minunate producții ale poporului, adevărate comori de simțuri, de credințe și datini, în care se oglindește sufletul simplu și înflăcărat de poezie, căci, oricine vrea să cunoască, să înțeleagă un popor – îl va cunoaște și-l va înțelege numai prin simțămintele lui, cristalizate în poezia datinilor și a credințelor. Și-s atât de frumoase și atât de scumpe comorile sufletești ale neamului nostru !”⁴²

⁴⁰ T. Cristureanu, *Drumul nostru*, „Avântul țărănist” – Organ al tineretului național-țărănist din Bucovina, Cernăuți, 1 noiembrie 1929, nr. 1.

⁴¹ *Cuvinte de drum*, „Tribuna” – Cotidian independent, Cernăuți, anul L, nr. 1, noiembrie 1929.

⁴² „Țara Fagilor” – Revistă de literatură și folclor cu apariție lunară, Anul I, nr. 1, 1 iunie 1931.

„Lumea noastră” este editată de Institutul de orbi și surdo-muți „Regina Maria” din Cernăuți și de comitetul școlar de pe lângă această școală. „Întreprinderea noastră, se spune în articolul program, va promova în România începutul unei lucrări, ce va da surdo-muților completarea educației lor din școală, din familie, dar și din societatea omenească”. La acea dată nu era în țară nici un fel de publicație pentru surdo-muți. Revista vrea să fie o completare a lecturilor de limbă românească și să „formeze un lexicon al limbajului vorbit, dar și o enciclopedie, unde cetitorii să găsească cunoștințele necesare despre elemente din geografie și istorie, din aritmetică și geometrie, din științele naturale, fizice și chimice”⁴³.

În *O mărturisire de credință* din „Luptătorul”, organ independent de nouă îndrumare politică, se spune că omenirea se află în cea mai frământată zbuciumare din istoria evoluției sale, „tinzând instinctiv și elementar la o nouă îndrumare plămădită din prăbușirea sistemului capitalist și din evitarea barbariei partidelor comuniste”. Se naște o nouă ideologie. „Este ideologia cooperării internaționale în toate domeniile, cu eliminarea treptată a rivalităților dintre state, cu nivelarea dușmăniilor dintre națiuni, cu nimicirea aspirațiilor șovine, pe altarul crezului comun în menținerea tuturor cuceririlor morale prin care se chezuște progresul omenesc”⁴⁴. În paginile revistei se iau poziții față de funcționarii improvizați aduși în Bucovina din Regat.

„Crainicul Bucovinei” cere „să stigmatizăm tot ce este altfel și să înfierăm cu puterea onoarei dușmănia ce va căuta să clatine opera săvârșită prin sacrificiul atâtor generații”. Biserica strămoșească să pornească temeinic prin slujitorii ei la spiritualizarea întregii societăți românești „pentru a opune valului de materialism practic idealismul ei curat și izbăvitor... asprimile vremii pe care o trăim să aducă folosul unei bune chibzuii și formarea elanului de încredere în propriile noastre țări”⁴⁵.

În programul revistei „Chemarea vremii”, revistă lunară economică și culturală, se recunoaște că „Transformarea diferitelor aspecte sub care această viață ni se înfățișează este atât de accelerată, încât o orientare pentru determinarea unui drum este o acțiune destul de anevoioasă”. Revista se vrea „O tribună în cuprinsul căreia să se discute, în mod cu totul obiectiv, diferitele probleme care frământă aceste domenii, fără o tendință politică în sensul obișnuit al cuvântului”⁴⁶.

În același an mai apar „Foaia săteanului” (Cernăuți, 2 octombrie 1932–12 noiembrie 1933) și „Calendarul poporului”. În *Cuvânt de drum* se spune că un calendar nu poate îndeplini toate nevoile sufletești ale săteanului și de aceea

⁴³ Iubiți cetitori, „Lumea noastră”, Cernăuți, mai 1931, p. 1.

⁴⁴ *O mărturisire de credință*, „Luptătorul” – Organ independent de nouă îndrumare politică, Credință, nr. 1, 13 septembrie 1931.

⁴⁵ *Precuvântare*, „Crainicul Bucovinei”, Cernăuți, Anul I, nr. 1, 30 octombrie 1931.

⁴⁶ Aurel Rășcanu, *Drumul nostru*, „Chemarea vremii” – Revistă lunară economică și culturală, Cernăuți, Anul I, nr. 1–2, ianuarie–februarie 1932.

„Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina” preface acest calendar într-o foaie a satelor care să apară tot a doua duminică. Foaia își propune să dea îndrumări bune pentru o viață creștinească și românească, învățături pentru îngrijirea sănătății, povețe pentru buna gospodărire – adică îndrumări pentru viața de toate zilele. „Am voi să împlin săteanului nostru vremea cât se poate rupe de la muncă cu lucruri de folos și de petrecere și să-l deprindem cu slova tipărită, că aduce mult mai bine sufletului și lumină minții. Venim cu gândul curat ca la oameni curați, să le înseninăm viața și să le înviorăm sufletul”⁴⁷. cuvântul se îndreaptă către săteni, cărturarii de la sate, preoților, învățătorilor, cantorilor, notarilor și altora.

Între 1933 și 1934 apare „Crainicul cetății”, revistă editată la Suceava-Burdujeni.

„Crai Nou” își expune programul în articolul *Cuvinte pentru un început mic*. „«Crai-Nou» e numai o atitudine care se vrea tradusă în realizări de o clipă – sau de un veac. E numai vibrarea, peste drumuri a câtorva suflete pornite să asimileze, fără efort, minunile de fiecare zi, privind la dreapta și la stânga cu dragostea întâlnită numai în ochii celor ce merg să vadă, să simtă și să treacă mai departe. Deși nu se îndoiește niciodată pe calea străbătută, ei o duc cu sine și alcătuiesc din pulbere și din urcușuri ademeniri pentru alte tinereți. Dar nu se opresc niciodată mai mult de un răsărit, în urma lor rămân basmul corăbierilor eterni, plecați în căutarea Colhidei străine”⁴⁸.

„Viața Bucovinei” își propune să cunoască „ca aspect și ca structură provincia noastră prin analiză critică și cronică”, fără a ignora „problemele de anvergură națională sau internațională, spre a pune la dispoziția celor interesați în colaborare aceste pagini, iată pe scurt, rostul acestei reviste”⁴⁹.

În articolul program din „Adevărul Bucovinei” se spune că „adevărul poate fi numai văzut, căutat și, aici constă meritul unui om însuflețit de voința spre bine și care-l caută. În căutarea noastră după adevăr vrem să demascăm pe toți cei care călătoresc sub steagul «Idealismului și Altruismului» pentru ca în realitate să urmărească scopuri pur personale”⁵⁰.

„Suceava” – gazetă de îndrumare cultural-națională, educație cetățenească și informații – consideră că gazetelor mari, „preocupate de problemele mari ale țării, le scapă de multe ori mulțimea nevoilor frământărilor, dorințelor, manifestărilor locale – în ceea ce au ele mai caracteristic – și întotdeauna trec peste chestiunile mărunte de viață economică, socială, care oricât de mici ar fi, sunt trup din trupul țării și dureri din durerile neamului... Nu urmărim interese materiale, ci stăruim să înmănușăm forțele spirituale constructive”⁵¹.

⁴⁷ *Cuvânt de drum*, „Calendarul poporului”, Cernăuți, Anul I, nr.1, 25 decembrie 1932.

⁴⁸ *Cuvinte mari pentru un început mic*, „Crai-Nou”, Anul I, nr.1, iunie 1933.

⁴⁹ *Rostul nostru*, „Viața Bucovinei”, nr.1, 15 aprilie 1933.

⁵⁰ „Adevărul Bucovinei” – Organ independent democrat, Anul I, nr. 1, 31 octombrie 1933.

⁵¹ *Cuvânt înainte*, „Gazetă de îndrumare culturală-națională, educație cetățenească și informații”, Suceava, Anul I, nr. 1, 1933,.

În același an apare revista „Freamăt”, revistă de literatură, știință și artă (Siret-Bucovina, octombrie 1933). Din noiembrie 1933 își schimbă titlul în „Freamăt literar”.

La 1 mai 1935 apare „Scutul muncitorilor”. În articolul program *Ce vrem?* se arată că situația muncitorilor manuali e deosebit de îngrijorătoare. Datorită procentului redus al muncitorilor manuali, șomajul nu face ravagii în noiembrie. Printr-o chibzuită reglementare și dirijare a muncii „ca prin osârdia ei să se poată înlăptui repede refacerea țării și să se desfrunte izvoare de venituri pentru necesitățile statului”, șomajul putea fi și mai mult evitat. Privirile guvernanților s-ar îndrepta prea puțin spre clasa producătoare, „preocupările de interese personale sau de partid neîngăduindu-le să se ocupe îndeajuns de probleme muncitorești”. Măsurile pe care statul le-a luat, susține ziarul, pentru vindecarea răului, n-au fost destul de chibzuite. În aceste condiții se impune organizarea muncitorilor într-o asociație „care să le facă școală civică pentru a-și putea da seama mai întâi de îndatoririle lor față de patrie, apoi pentru a ști cum să-și apere drepturile ce le revin ca cetățeni și oameni, fără de care nu se poate aștepta continuarea nestânjenită a muncii creatoare de progres și bunăstare... În deplină cunoștință de importanța muncii pentru temelia statului și de justele deziderate ale clasei muncitoare intrăm în luptă nu pentru a ne război cu partidele politice sau autoritățile de stat, ci pentru a înlătura inconvenientele în jurul muncitorilor ținuți în întuneric și mizerie”⁵².

În 1935 apare la Cernăuți revista „Însemnări sociologice”, condusă de Traian Brăileanu, revistă care, din păcate, a fost puțin cercetată și de a cărei valoare teoretică puțini și-au dat seama. În articolul program *Ce vom însemna*, Brăileanu justifică mica întindere a revistei prin lipsa mijloacelor materiale. La noi, scrie autorul, sunt mai mulți sociologi decât cititori de scrieri sociologice. Și cum reviste, ca materie, trebuie să trăiască prin cititori, cadrul trebuia potrivit sărăciei cititorilor și nu bogăției scriitorilor⁵³. Autorul vede cauza răului în organizarea socială greșită, iar remediul în reforma socială. Mașinismul a dus la decăderea „de la spiritualitate la materialitatea cea mai joasă”⁵⁴. Marxismul își are originea teoretică a *pozitivismului*. Societatea, după Brăileanu, e o creație a indivizilor care o compun și care creează și ordinea socială „prin susținerea de norme sociale, de legi”. Problema centrală a sociologiei, „constă în a arăta, cum prin mlădierea și complicarea acestei forme originare, biologice, omul eliberat de sub imperiul naturii, a putut crea societatea umană”⁵⁵. Sociologia nu poate adopta ca punct de plecare afirmația lui Aristotel că omul este un animal politic, ci trebuie să explice cum omul poate deveni un animal. Ea nu se poate mulțumi să constate că statul există, ci trebuie să explice cum omul a putut crea statul. Poate lua omul față de

⁵² *Ce vrem?*, „Scutul muncitorilor”, Cernăuți, Anul I, nr. 1, 1 mai 1935.

⁵³ Traian Brăileanu, *Ce vom însemna?*, „Însemnări sociologice”, nr. 3, p. 3.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 5.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 7.

societate aceeași atitudine ca față de natură, punem producțiile spiritului pe aceeași linie cu produsele naturii? „Sociologia nu vrea să fie nici știință naturală, nici știință spirituală – ci știință, cunoaștere sistematică a obiectului ei care este societatea umană... Omul nu este nici materie, nici spirit, dar nici amestec din materie și spirit – ci este om. Și dacă vom ști ce este omul, vom ști și ce este societatea umană”⁵⁶.

În același an apar două reviste cu un pronunțat caracter pedagogic și social-cultural național. „Cuvinte nouă”, revistă literară, științifică și folclorică a liceului „Dimitrie Cantemir” din Cosmeni, județul Cernăuți, are ca motto cuvintele lui Miron Costin – „că nu este alta mai frumoasă și în toată viața omului mai de folos zăbavă, decât cetitul cărților”. Societatea „Freamătul român” și revista „Cuvinte nouă” își propuneau completarea cunoștințelor de limba română ale elevilor. Liceul se afla într-o regiune poliglotă. Societatea organiza dezbateri, conferințe și urmărea ca spiritul și cultura românească să pătrundă în sufletul populației de altă origine etnică decât cea română. „Un foarte prețios auxiliar al acestei Societăți, scria directorul liceului, Leon Măieran, care țintește să influențeze mai adânc și mai departe gândul și simțirea îmbrăcate în haină românească, este această revistă. Într-însa se sudează fierbintele entuziasm al școlărilor cu recea experiență a profesorilor, de aici și de pretutindena, pentru promovarea scopului Societății, amintit mai sus”⁵⁷. Profesorul Ioan Gh. Niculescu subliniază în *Cuvinte de început* valoarea muncii efectuate din proprie inițiativă, a muncii necomandate „în care intră ca factori determinanți și dinamici, interesul și aleasa satisfacție sufletească izvorâtă din conștiința realizării unui lucru numai prin propriile tale puteri”⁵⁸. În majoritatea cazurilor, constată autorul, lucrul comandat e lipsit de valoare.

Revista îi îndeamnă pe elevi să creeze ceva deosebit de conținutul tezelor trimestriale și îi introduce încetul cu încetul în imperiul tainelor sufletești pe care le-au scos la suprafață marii scriitori ai lumii și a căror opere sunt date ca exemple, în sânul diferitelor specii și genuri literare, în manualele de limbă și literatură română. „Din punctul acesta de vedere, revista creează posibilitatea ca elevul să pătrundă și să înțeleagă mai complet finețele sufletești sugerate prin obișnuitele figuri de vorbe sau de cugetare – mai ales de cugetare – de cari se servesc marii creatori de suflete, scriitorii universali când le zugrăvesc”. Această posibilitate, continuă profesorul, deschide o altă cale: a observării de sine care îl îndrumă pe tânăr spre conștiința valorii de sine, „tocmai ceea ce trebuie azi, pentru ca școala să-și atingă scopul ei educativ: punerea în valoare a posibilităților lor diferite, în stare de potențialitate, în fiecare copil”. Autorul este convins că „numai munca continuă creează adevăratele personalități și restaurează echilibrul social zdruncinat

⁵⁶ *Ibidem*, p. 8.

⁵⁷ Leon Măieran, *Cuvânt înainte*, „Cuvinte nouă” – Revistă literară, științifică și folclorică a liceului „Dimitrie Cantemir”, Cosmeni, Cernăuți, nr. 1–2, 1935, p. 1.

⁵⁸ Ioan Gh. Niculescu, *Cuvinte de început*, „Cuvinte nouă”, Anul I, nr. 1–2, p. 2.

din zi în zi mai mult de demagogia politică, lipsită de conștiința distrugerii moral-sociale pe care o ocazionaază. Suntem datori să îndemnăm tineretul școlăresc spre muncă, punându-i în față munca noastră exemplară”⁵⁹.

„Țara Sipișului” este organul societății cultural naționale cu acest nume, „Țara Sipișului”, care își manifestă intenția de a intra în realitățile regiunii pentru a pătrunde până la „particularitățile cele mai semnificative, ale satelor din regiunea noastră... Avem înaintea noastră un teren de o varietate și de o bogăție rară, din care s-ar putea culege un material etnografic dintre cele mai interesante. În investigațiile locale, privind viața socială sub toate aspectele ei, cultură, religie, moralitate, obiceiuri, igienă, folclor etc. ne vom sili să pătrundem până în particularitățile cele mai semnificative ale satelor din regiunea noastră... Noi credem adânc că numai cunoscându-ne pe noi înșine, în adevăratele noastre realități naționale, ne putem găsi orientarea adecvată sufletului nostru și ne putem fixa stilul nostru propriu de viață. Avem deci conștiința că scoțând la iveală tot ce este semnificativ pentru românism și pentru cultura noastră din aceste părți, servim un scop binecuvântat... Este timpul să ne convingem că numai prin activitate tenace și ordonată, de cunoaștere a vieții românești, de ridicare și organizare a satelor, de lărgire a conștiinței naționale până în paturile adânci ale poporului, facem operă de românism și de afirmare a lui”⁶⁰.

În cuvântul introductiv la „Doina Nistrului” se spune că „progresele pe tărâm cultural, realizate de celelalte țări trebuie să ne trezească din pasivitate și să ne îndemne în măsuri radicale de îndreptarea și consolidarea destinului neamului, mai ales că avem atâtea elemente pregătite, animate de un spirit democrat, cărora trebuie să le dăm posibilitatea de lucru pentru realizări și creații noi”⁶¹.

Peisajul publicisticii bucovinene se îmbogățește cu noi publicații, ca „Drumul drept” – revistă politică, economică și socială (Cernăuți, mai 1936–17 decembrie 1937), „Orientări noi” – revistă culturală generală (Cernăuți-Suceava, ianuarie 1937–iunie 1937). Din februarie 1937–martie 1937 își schimbă titlul în „Revistă de educație și cultură”. În 1938, Leca Morariu scoate „Fond și formă” – revistă de critică generală și specială, care se axează pe probleme specifice limbii (Cernăuți, 1938–1944), „Britanica” – revistă literară pentru răspândirea culturii britanice (Cernăuți, martie 1938–aprilie 1939), „Revista Bucovinei” (Cernăuți, ianuarie 1942–noiembrie 1944), „Cronicar” – îndreptar pentru cultură, literatură și artă (Cernăuți, decembrie 1943–ianuarie 1944), care are printre redactori și pe Dumitru Isac.

Încă de la începuturile ei, publicistica bucovineană devine un scut al intereselor naționale, propagând conștiința unității de neam și căutând mereu legături cât mai strânse cu românii din vechiul regat, Transilvania și Ungaria.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 3.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 1–2

⁶¹ *Cuvânt introductiv*, „Doina Nistrului”, Anul I, nr. 1, mai 1936.

Există o tendință, un efort de autodepășire, de asimilare și propagare a marilor valori culturale românești și străine în spațiul bucovinean. Educația tineretului, dezvoltarea și întărirea școlii erau o preocupare constantă aproape pentru fiecare foaie tipărită pe aceste meleaguri. O altă preocupare de căpetenie era luminarea „celor din întunericul satelor” de care intelectualii bucovineni, ca și cei din Transilvania, s-au simțit profund legați și îndatorați.

Creațiile populare au stat, de asemenea, în atenția acestor publicații. Elevii și profesorii se întreceau în a culege și tipări poezia populară, pe care o găsim aproape în fiecare revistă.